

Kisegér, cica és a lovacsák

...lehettem talán tízéves, mindig siettem a lovak után, húzták az ekét a jó lovacsák, a kötényem megtömtem borsóval, mert ha a fatálban vittem, már félúton megfájdult a kezem, nem bírtam sokáig a súlyát. Inkább a kötényembe tömtem, az meg lengedett, sehogy sem stimmel. A jobbommal benyúltam, egy mozdulattal felcsippentettem nyolc-tíz szemet, és benyomtam a göröngyök közé a földbe, aztán újra és újra, egész nap, órákon át, oda-vissza kellett úgy két kiló mag, fél óra után már fáj a kezem, vagy nem is fáj, nem is égett, de nem egyszerű belenyomni a rögök közé a magot. Egy óra után már nem éreztem semmit. Sem a lábam, sem az ujjam, sem a derekam. A testem megszűnt, csak a csinálás maradt. Mert csak csináltam, csináltam, csináltam. Akkortájt született a kisebbik öcsém. Édesanya mindenórás lehetett. Édesapa a lovakat hajszolta. Én meg loholtam a sorokban utána...

...az öregséggel az a baj, hogy másként telik az idő, mint várnád. Tettemvettem, azt hittem, elmúlt végre a nap, hogy már késő délután lehet, nem mertem ránézni az órára, csak füleltem a harangszót... Aztán mégis megláttam, hogy még egy óra sem telt el. Mikor lesz már vége a napnak? Egyedül a lakásban elpiszmogok kicsikét, elsöprök a konyhában, ki-kilesek az ablakon, a szomszéd a kertben a leveleket gereblyézi... Megigazítom az abroszt. Ennem kellene, de már száraz a kenyér. Lassan telik az idő. A hűtőből kihozom a tejet. A szomszéd már nem lát szik az ablakból. Sosem értem, miért kelek fel hat előtt. Még sötét a ház. Begyűjtök, a sparherdbe dobok egy kis dióhéjat, pár hasábnyi fát, egy reklámújság elég, hogy lángra kapjon, aztán a szobába megyek, elég egy gyufa, és az olajkályhában is pislákol a láng, a kis lyukon látszik. Visszamegyek a konyhába. Lassan elrágom a maradék kenyeret. Pattog a fa. Majd ki kell vegyek a hűtőládából egy veknit, sokára olvad fel. Nedves ronggyal letörölgetem a viaszkos vásznat a konyhában, de másnapra újra poros lesz. Már senkit nem érdekel. Mégis csinálom.

Tegnap eszembe jutott édesapa keze. Talán nem volt annyira durva, mint a többi paraszté. Amikor szántott, szerettem utána sétálni a barázdában, ősszel annyi egér futkározott ott, pocok, mindenféle apró, farkincás rágcsáló, a hullott kalászra, kukoricára odafészkeltek. Tavasszal mindig csak egy kisegér futkározott édesapa és köztem, ugrándozott, bukdácsol a göröngyökön, hol hozzá, hol hozzám közelebb. Mosolyogva követtem azt az egyet. Csak mostanában jöttem rá, hogy az ostort húzta maga után édesapa. Nem egér volt, csak a bojt.

A hétvégén eljön a fiam. Az unokákkal. Pénteken pörköltet főzök, szombaton sütök. Vasárnap a húslevest. Már nem megy olyan gyorsan. Olyan lassan telik el egy nap. Legalább mondana valaki valamit. Hiába szól a rádió, pár perc múlva meg sem hallom. Este nézek valami sorozatot, de gyakran belealszom. A szomszédasszony délután is nézi. A hétfő is olyan gyorsan elpörög majd. Folyton

ugatnak a völgyben a kutyák. Megnézzem, hogy jött-e posta, vagy ne nézzem meg? Nyugdíjkor a postásnő úgyis kurjongat, kedveskedik, megadja a módját, hogy megkapja a borraivalót.

Ültünk a szekéren, széna vagy lucerna, egyre megy, én felmásztam a tetejére, a hátamra feküdtem, ránk sötétedett. Édesapa beszélgetett a testvéreimmel, én meg csak néztem a sötétedő eget, ahogy fel-felvillantak a csillagok, és lassan előtűnt a Tejút. Egyre kisebbnek éreztem magam, és annyira tudtam fájni, beleremegtem.

– Ha ilyen picik vagyunk, miért bántjuk egymást? – ezt kérdeztem édesapától, de mindenki nevetett. Azóta sem tudom a választ.

Ahogy édesapa befordult a sarkon a szekérral dőcögve, kicsit több mint kétszázötven lépésnyire lehetett a kapunktól, édesanya első pillantásra megmondta, hogy mennyit ivott. És úgy is volt. Ha azt mondta, hogy ötven százalék, akkor lehetett tudni, hogy édesapa kedvesebb lesz, mint józanon bármikor, kenyérré lehet kenni, édes-bájos gavallér lesz. Lány szavakkal, tánclépésben, gyorsan menjünk elé, segítsünk neki kifogni a lovakat, nem járunk rosszul – biztatott édesanya, kapunk egy-két barackot, kis csokit, és hamar be lehet terelni édesapát a szobába, a fal felé fordul az ágyon, és alszik is majd rögtön.

Ha édesapa bement a kocsmába, megitta a maga néhány felesét, nekem is hozott ki likórt a szekérré, egy kis nyalintást, így mondta, de túl édes volt, szerencsére nem szoktam rá. Mert én egy evőkanál pálinkától is be tudok rugni.

– Nem kerülsz sokba, te lány! – mondta nevetve édesapa, és még a nyelvével is csettintett egyet. Nem szerettem, ha kocsmaszagtól bűzlött, főleg mert mindig közel hajolt és a nyakamba fűjt.

Ha édesanya ötven százaléknál többet mondott, akkor el kellett bújnunk, szaladtunk fel a létrán a szénapadlásra. S nem volt szabad lejönnünk onnan, amíg édesapa le nem fekszik. Akkor volt aztán minden. Akkora kiabálás, hogy a szomszédok is átlestek a kerítésen, és édesanya haját is meghúzta néha édesapa, meg el-elcsattant néhány pofon. Egyszer bele is rúgott édesapa édesanyába, úgy, hogy a földre zuhant. Amikor a csupálásnak vége lett – így hívtuk –, édesanya elénk jött, igazgatta a haját, ruháját, csak annyit mondott, hogy édesapa fáradt, nem mérges, csak mindig bántják. A kereskedők soha nem tartották be a kialakított árat. Nem annyit fizettek, amennyibe került a fuvar, nem segítettek lepakolni, amikor be volt ígérve... Édesapa meg mindig csak bólogatott, nem kiabált velük. Hazafelé pedig leöblítette a port a kocsmában, és mire hazáig húzták a jó lovacs-kák a csörgő-zörgő szekeret, csak akkor adta ki a mérgét.

Édesapa úgy tudott káromkodni, ha beütötte a lábát, öt-hat jelzőt legalább elkiabált, úgy káromkodott, de olyan cifrán. Ha a malacok kitörtek, ha a szekérral nem tudott megfordulni az udvaron... Mindig számoltuk a testvéreimmel, meddig tudta sorolni. Volt, hogy tizenegyig is eljutott, de akkor észrevette, mit csináltunk, el is nevette magát. Édesanyától egy durva szót nem hallottam egész életemben.

Az ablakpárkányon találtam egy döglött bogarat. Kerítettem egy reklámújságot, egy kötőtűvel piszkáltam le onnan a kiszáradt tetemet. Lánykoromban nyár elején a fiúk néhány vasárnap úgy sétáltak végig a falun, hogy madzagot kötöttek a rózsabogár lábára, azt a kalapjukhoz kötötték, s úgy röptették maguk előtt, amíg el nem unták. Zúgtak a szerencsétlen bogárkák, mint egy helikopter, mi csak

rózsakoptereseeknek hívtuk őket. Nagyon vagánynak érezte magát mindegyik, de én szóba nem álltam velük, tudom, hogy butaság, de ma is félek a bogaraktól.

A szomszéd faluba lejártunk borért, három-négyszer is fordult édesapa, ha nagy lagzit rendeztek a mi falunkban. A családban nem mindenki szerette a bort, de azért akadt, aki elkíserte ilyenkor édesapát, meg persze valaki a lakodalmasok közül. Édesapa mindig rettegett, ha télen, a jégen kellett menni, nehogy már leessen valaki a szekérről. A rokon egyszer csúnyán lerészegedett, addig-addig kóstolgatták a bort a lakodalmassal. Már nem tudta megtartani magát a rokon, hát középre ültették, s édesapa egy láncsal kötözte oda, nem akadt más. Zötyögött az út, nagyon meg volt rakva a szekér, a nagy csuszerkálás-zötykölődés úgy kiderősölte a rokon bőrét, amikor a felesége meglátta a véres férjét, meg akarta ölni édesapát, aztán amikor kiderült, mi történt, a részeget csépelte. Édesapa nevetve mesélte az asszonyt, hogy annak tényleg mindegy volt, kit üt, csak üssön.

Édesapa nem szerette a kommunistákat. Azt mondta, milyen emberek azok, akik betiltották az alkoholt. Merthogy '19-ben tilos volt a szesz. Ezt gyakran emlegette. Akkoriban, a háború után nem úgy volt nálunk, mint most, hogy csak egy-két gyerek szaladgál a szobákban, nem a tiszta udvar, rendes ház volt a fontos... Ha a családban bajba jutott egy gyerek, az valahogy mind hozzánk került, mégsem mehettek a lencsbe, mondta édesapa. Ez fontosabb volt, mint hogy mindennap vizesnyolcast rajzoljunk a söprű elé a földpadlóra. Pár évig tíz gyerek élt velünk. Édesanya sokszor bográcsban főzött. Aztán ahogy a hadifoglyok előkerültek, újra kisebb lábosokkal főzhetett.

Amikor a vezetékes vizet akarták bevezetni, édesapa azt mondta a tanácsi titkárnak, hogy nem kérjük. Jó nekünk az utcai kút. Mindenki bevezette az utcánkban, csak mi nem. Futotta volna rá, nem voltunk gazdagok, de mindig tettünk félre pénzt. Na de, ha bevezetjük a vizet, az is pénzbe kerül, és utána minden egyes cseppért fizetnünk kellett volna. Ha kútról hoztuk, nem került semmibe. Édesapa annyit mondott csak, hogy ő elég erős, be tud hozni néhány vödörrel az utcáról, és elhajtotta a titkár urat.

Aztán a következő évben már a szeméért is fizetni kellett. Na, ebből lett aztán nagy veszekedés. Édesapa még a tanácselnökhöz is bement, hogy neki nem kell kuka, neki nincsen szemete.

– Dehogy nincs, hát Jóska, szemete mindenkinek van!

– De nincs – mondta édesapa. – A maradék ételt, krumplihéjat a trágyadombra dobjuk. A fanyesedék, meg a pár papírzacskó a kályhába kerül, az ócska rongyot zsákban gyűjtjük, a vashulladékkal együtt kéthavonta elviszi a MÉH. Más szemünk nincs! Miért fizessek valamiért, amit nem veszek igénybe?! – kérdezte ordítva édesapa. A tanácselnök tajtékozott, úgy mondta édesanya, hogy nem lehetsz ennyire sváb, Jóska! De édesapa csak ismételte, hogy miért fizessek valamiért... Na, erre úgy kidobták az irodából, mint a huzat. Nem is köszöntek egymásnak többet.

Öntök a macskának még egy kis tejet. A maradék elég az esti rántott leveshez. Kimegyek a kertbe, gereblyézek kicsit, a körtefa alatt piroslanak a levelek. Olyan csöndes az ős, hallom, ahogy a csontjaim mozognak, érzem a szívdobogásom. Találok a fa alatt egy öreg fészket. Kis fű, kis moha, alig nagyobb, mint két-három pénzérme. Veréb? Cinke? Lejtős a kert, mint egy régi, gyűrött barna terítő.

Édesapa, amikor egyedül maradt, sokáig semmi nem változott, csak én jártam hozzá, és akkor jöttem rá, hogy mindjárt meg fog halni, amikor a macska oda-piszkított az asztalra. Ő meg észre sem vette. Lovak már rég nem voltak, a baromfiudvart felverte a gaz, csak a cica maradt, mindig ott ücsörögtek ketten a gangon. Édesapa sokat mesélt a cicáról. Hogy mennyire bölcs, és milyen sokat tanul tőle. Hogy megérzi, ki beteg. Meg hogy vannak napok, amikor csak aludt.

Amikor bementünk a szobába, régi fotók heverték a fiók előtt a földön.

– A fényképek között matattam – magyarázta, hogy csak elöl maradt néhány. Mutatott is egyet rólam, még elsőáldozáskor készült.

– Olyan marcona képet vágsz ezen a képen, fiam, és olyan szúrós szemmel nézel, mint egy cigánypurdé – ezen kacarászott édesapa a szemöge mögül, így hívta, szemög. De nézzed csak, milyen büszkén tartod a gyertyát! Mint a nyavalya!

Aztán elkezdte magyarázni, hogy miért van ekkora ramazuri – azt mondta, mert fel is akart mosni, csak szétpakolt. A rádió is a földön hevert, kérdően néztem rá. Egyből mondta, hogy *mert ott ültem, nem tudtam felállni pár órát, hát lehúztam magamhoz. Néha elhagy az erő. Már nem mondhatom azt, hogy az erőm, már csak néha kapom meg egy kicsit.* Én is éreztem már ilyet többször. Még pár hétig élt édesapa. Naponta jártam hozzá, nem akart hozzánk költözni. Hát én mentem. Úgy halt meg, hogy a cica az ölében aludt. Talán észre sem vette, mi történt. Ebédet vittem, a gangon ült a székében. Csak egy kicsit félrefordult a feje a támlán. Nekem is fájni szokott a szívem, akkor csak leheveredek, vagy leülök, amíg elmúlik. De amikor a múltkor a gangra piszkított a cica, aggódni kezdtem. Nem szokott ilyet. Én is meg fogok halni?